революційної партії представників сього духа, без апеляції до низших верств, до все ширших мас, до дійсної більшости визисканих зовсім не може бути й мови про диктатуру пролетаріяту.

3. Виступаючи з II. Інтернаціоналу і осуджуючи його — на словах (наприклад, Кристин в своїм листі), — незалежні с. д. простягають одночасно руку Фридрихови Аддерови, членови австрійської партії, панам Носкому і Шайдеманови. **Незалежні терплять в своїх рядах письменників** (Кавцького і инших), **котрі заперечують всі основні поняття диктатури пролетаріяту.**

4. Вступаючи під натиском робітничих мас в переговори з Комуністичним Інтернаціоналом, провідники Нез. С. Д. Партії звертають ся одночасно до партії II. Інтернаціоналу (між иншим і до білої маннергаймовської соціялдемократії Фінляндії); вони називають сї партії соціяльно-революційними і пропонують Комуністичному Інтернаціоналови обєднати ся з ними.

Ся безпомічна спроба утворити ще четвертий, **покручний Інтернаціонал,** без ясної програми, без певної тактики, без надій на будуччину, без перспектив засуджена на зигибель. Вона показує лише, що праві провідники незалежних **саботажують** ухвалу липського з'їзду своєї власної партії і не думають про **щире** обєднане з авангардом міжнародного пролетаріяту-борця.

В звязку з усім сказаним раньше Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу заявляв: а) Комуністичний Інтернаціонал уявляє собою тепер найбільшу силу, котра **обєднала** вже **найважнїйші, дійсно революційні елементи** міжнародного пролетарського руху. В рядах Комуністичного Інтернаціоналу вже тепер **обєднав ся цїлий авангард борців міжнародного пролетаріяту.** Робітничі партії, котрі щиро бажають бороти ся за диктатуру пролетаріяту і совітську власть, можуть і мусять обєднати ся з тим зерном її, яке уявляє собою Третий Комуністичний Інтернаціонал.

б) Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу **є тої думки, що в інтересах успіху міжнародної пролетарської боротьби не пропустне** ні під якою прикривкою утворене ще нового проміжного **обєднаня** робітників, котре в дійсности в ніякім випадку не може бути революційним. Се розпорошене сил пролетаріяту було би лише **в інтересї капіталу і його слуг.**

в) Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу вважає надзвичайно бажаним вступити в переговори з партіями, котрі заявляють про свою готовість розірвати з II. Інтернаціоналом. Для сеї цїли Виконавчий Комітет запрошує представників сих партій до **Росії,** де перебуває виконавчий орган Комуністичного Інтернаціоналу. Якими-б великими не були технїчні труднощі при переході кордонів, усе-ж таки приїзд делегатів згаданих партій, як се показав досвід, є можливим.

г) Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу свідомий того, що наслїдком складаних відносин і специфічних властивостий в розвою революції треба строго числити ся з сими своєрідностями. Ми зовсім готові розширити Третий Інтернаціонал, узгляднити досвід пролетарського руху в усїх країнах, направити й доповнити програму Третого Інтернаціоналу на основі теорії Марксізму й досвіду революційної боротьби в цїлім світї. Але ми рішучо відкидаємо всяке співробітництво з правими провідниками незалежних с. д. і лонгетістів, котрі тягнуть рух назад до буржуазного болота другого, жовтого Інтернаціоналу.

Витаючи ухвалу липського з'їзду Незал. С. Д. П. Німеччини в тій її частині, котра говорить про розрив з II. Інтернаціоналом, і запрошуючи делегатів сеї партії для переговорів, Виконавчий Комітет III. Інтернаціоналу висловлює **міцне переконане, що шляхом революційного досвіду пролетарських мас очистять ся ряди провідників Незал. С. Д. Партії і ся партія злучить ся з Комуністичною Партією Німеччини і їхні кращі елементи зорганізують ся під спільним прапором Комуністичного Інтернаціоналу.**

Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу пропонує свідомим робітникам Німеччини обговорити **на публичних пролетарських зборах** сю відповідь і вимагати ясних **відповідий** на зачіплені тут питаня **і від провідників Незал. С. Д. Партії.**

Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу пересилає братерський привіт героїчному пролетаріятови Німеччини.

Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу,

Голова: **Г. Зіновев.**

Москва, 5. лютого 1920 р.

Секретар Виконавчого Комітету Комуністичного Інтернаціоналу звернув ся до Правлїня Незал. С. Д. Партії ось з яким листом.

До Правлїня Незал С. Д. Партії Німеччини.

Шановні Товариші!

Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу з жалем констатує, що Правлїне Незал. С. Д. Партії Німеччини не відписало на лист Вик. К-ту з 5. лютого 1920 р. Сей лист обговорював всї спірні питаня, котрі істнують між нами і незалежною соціялдемократією. Ясна відповідь на наш виклад напевне причинила ся би до вияснення відношеня правлїня незалежної соціялдемократії до Третого Інтернаціоналу.

Ще більш жалко Виконавчому Комітетови Комуністичного Інтернаціоналу, що правлїне незалежної соціялдемокартії вважало можливим не показати нашого листа членам своєї партії. Відношене незалежної соціялдемократії Німеччини до Комуністичного Інтернаціоналу є справою не тільки Правлїня Партії, але й мілїона німецьких робітників, котрі стоять за незалежними соціялдемократами і енерґійна вимога котрих змусила Правлїне Незал. С. Д. Партії вступити з нами в зносини. Про дійсне відношене Незалежної Соціялдемократії Німеччини до III. Інтернаціоналу рішає не кілька мужчин і жінок, котрі сидять в Правлїню Незал. С.Д. Партії, а мілїон незалежних робітників. Сей мілїон своїми ділами рішить, чи хоче він належати до Комуністичного Інтернаціоналу, чи нї.

Ми переконані, що вистарчить незалежним робітникам освідомити значінє їхньої власної боротьби, щоби вони свідомо висловили ся за Комуністичним Інтернаціоналом.

Непоказуване нашого листа не означає обєктивно нїчого иншого, крім спроби загальмувати рішенє мас в справі їхнього відношеня до Комуністичного Інтернаціоналу. Всяке оправдуване сього саботажу ухвали липського з'їзду незалежних партійним правлїнем, котре досї для виконаня ухвали партійного з'їзду спромогло ся лиш на висилку одного єдиного листа, зовнїшними труднощами, капповським бунтом і проголошуванем до виборів нищить ся вказанем на той простий факт, що для робітничої кляси питане міжнародного злученя є житевим питанем. Крім того опублїковане нашого листа західноевропейським Секретаріятом III. Інтернаціоналу показало, що се опублїковане було можливим.

Тому, що нам відома поважна воля великої більшости незалежних робітників приступити до Комуністичного Інтернаціоналу, ми вважали за свій обовязок, не зважаючи на перешкоди, поставлені питаню національного обєднаня пролетаріяту з боку правлїня Незал. С. Д. Партії, запросити сю партію вислати своїх представників до Москви, щоби ми могли їм предложити тези Виконавчого Комітету про тактичні питаня боротьби за диктатуру пролетаріяту і таким шляхом вияснити, які причини спонукали правлїне Нез. С. Д. Партії проволїкати з прилученем до Комуністичного Інтернаціоналу. Тодї вже се буде справою незалежних німецьких робітників рішити, з ким вони згоджують ся: з правлїнем Незал. С. Д. Партії чи з Виконавчим Комітетом Комуністичного Інтернаціоналу.

Нема жадних непоборимих технїчних труднощів для подорожі Незалежних с. д. Німеччини. Коли південно-африканські, австралїйські, американські і німецькі робітники, які майже на власну руку добирають ся до нас, то і представники мілїонової партії можуть знайти шлях до нас, коли вони лише поважно захочуть пошукати його.

З комуністичним привітом,

за Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу

Радек, секретар.

Москва, 27. мая 1920 р.

Відозва до козаків і старшин.

(Сю відозву надіслав нам до поміщеня в ґазеті один товариш зі Злуч Держав. Він отримав її від свого брата полоненого в Італії. Такі відозви-летючки роздавано серед укр. полонених в Італії та других краях, коли до них приїздили петлюрівські аґенти, щоби вербувати їх до польсько-петлюрівської армії. — Ред.)

Шляхоцькій Польщі привиджуєть ся давна історична панська держава від моря до моря. Вона змагаєть ся здійснити свою заборчу мрію, хочаб се коштувало море крови працюючих мас.

Українське міщанство зі своїм ватажком Петлюрою несе перед польською шляхтою український жовто-синий прапор, щоби прикрити сей страшенний соціяльний і національний злочин.

Настав час, коли і ми мусимо піднести свій голос, навіть активно виступити на боротьбу за визволенє нашого народу, наших батьків, братів, синів з кайдан гнобителїв, визискувачів. Годї лишати ся байдужними, годї зневіряти ся, годї давати дурити себе, бути панськими попихачами. Ви бачите самі, як купка мерзавих вигнанцїв, злодіїв, які зруйнували, затопили кровю робітників, селян та козаків нашу батьківщину, кулка крадїжників, сполучивши ся тепер з заклятими ворогами робочих мас — польською шляхтою, за якою стоїть всесвітна буржуазія, капіталїзм, — розпочали похід проти вільної Радянської Соціялїстичної України і до участи в сїм злодійськім походї припряжують і нас, товариші козаки і старшини. Отамани і цїлий сомик инших ворогів працюючого люду, навіть і тих, що звуть себе "соціялїстами" — сї запроданцї панські, — користуючись нашою несвідомістю, бажанем повернути ся до дому і любовю до рідного краю, наказують йти до війська, щоби поруч з віковічним ворогом нашим, польськими панами бити і нищити наш же край, наших же робітників і селян. Там, дома скинули вже гидке ярмо пановання дармоїдів, паразитів, там утворили свою владу — владу працюючих — радянських, там приступили вже були до творчої працї — так невже ми знов дамо одурити себе? Невже ми підніємо багнет на того стекшого кровю робітника і селянина, що хоче жити лише для себе й загалу, не хоче бути рабом? Невже ми дамо знов закути себе в кайдани, знов посадити на свій карк дармоїдів-панів, що віками визискували нас і тих, що кидали нас в обіми царських і цїсарських генералів Денікіних і Пілсудських?

Ми мусимо розуміти, де наше місце — воно лише в червоній армії працюючих, що беть ся тепер за волю, право, світ, беть ся за III. червоний, комуністичний, робітничий Інтернаціонал. Ми мусимо знати, хто нам ближче! — чи "генеральний гетьман" Петлюра і "начальник" Пілсудський з цїлою зграєю ошалїлих підпанків, чи свій брат робітник, селянин, червоноармієць, що без жадної допомоги беть ся вже третий рік за світле майбутнє, за власне людське житє проти всїх чорних круків і білих орлів усього світа. І ми мусимо зараз же, не гаючи часу, бо справа не жде, зєднати ся, щоб бути міцними, щоб міцною хвилею влити ся в те величезне, побідне, могутне море пролетарського руху.

Для того, щоб бути міцними, свідомими будівничими нового, світлого житя — мусимо закладати комуністичні гуртки, сполучати ся з уже істнуючими, читати свої часописи, радити ся про шлях, яким треба йти, і гнати від себе провокаторів, ганебних польсько-петлюрівських запроданцїв, тих, що, користуючись нашою несвідомістю, безсилем роблять все, щоб знов сїсти на карк українським робітникам і селянам.

Козаки комуністи.

КООПЕРАТОРИ І СОЦІЯЛЇЗМ.

Кооперація і професійні спілки.

Як відомо кооперація, так само, як і професійний робітничий рух, має головним своїм завданем полекшити тяжкий економічний стан робітників і селян, і загалї тої частини дрібної буржуазії, яка занадто сильно підпадає визиску, щоби почувати себе так же добре забезпеченою, як добре оплачувані слуги буржуазії вроді всїляких лїкарів, інжінерів, журналїстів то що. Вся діяльність кооперативів, що правда, повинна основувати ся на засадах відмінних від тих, якими керуєть ся приватний підприємець у своїй промисловій і торговій діяльности. Вони примушені продавати переважно дешевше нїж приватні крамниці, але разом з тим треба зазначити, що живучи й працюючи серед капіталїстичного оточеня, вони нїяким чином не могли позбути ся і всїх капіталїстичних прикмет, без яких вони загинулиб. Отже щоб витримати суперництво приватного хижацького капіталу, кооперативи все-ж таки примушені придержуватись загальних цїн на крам, загальних рівнів що до висоти заробітної платнї і навіть видавати, хоч правда невеличкі, дивіденди своїм вкладчикам. Можно сказати, що кооперативи кінець кінцем зводять ся до типу великих акційних підприємств з малими уділами й з обмеженою їх кількістю. Коли до того ще додамо, що вони іноді сприяють ріжним культурним установам, то тим, власне, й вичерпуєть ся ріжниця, яка їх відділяє від приватних товариств, спілок з обмеженою і необмеженою порукою. Але вони мають за собою ту позитивну дуже важну рису, що обхоплюючи велику скількість людий на споживчому полї, вони підготовлюють ґрунт для соціялїзму, тим, що привчають споживачів до самодіяльности на ланах економічної чинности, а саме, при розпреділюваню річий і краму.

Порівнане їх з робітничими орґанїзаціями дальше їхньої потенційної підготовчої діяльности й не йде. Промислові робітничі спілки, будучи найширшими робітничими орґанїзаціями, правда так само, як і кооперативи, мають головною метою матеріяльне поліпшенє тяжкого стану пролетарських мас; але разом вони обхоплюють промислові революційні верстви трудящої кляси, яка майже виключно користуєть ся страйком, яко зброєю боротьби. Між кооперативними провідниками й лїдерами навіть реакційних робітничих спілок істнує непроходима ріжниця як між віслюком і конем: кооператор нїгде в промисловій, революційній, а значить і політичній боротьбі не виступає, коли не рахувати деяких дрібних непорозумінь в Росії з царським урядом; навпаки, робітничий провідник вже через свій звязок з революційно-пролетарською масою, яку сам капіталїзм штовхає на революційні вчинки й на протести, дуже часто, хоче він того чи нї, буває примушений виступати проти істнуючого порядку, проти капіталїзму й держави. Досить пригадати хоч би й останні події зі сталевого й зелїзничого страйку в Злучених Державах Америки, щоб зясувати собі, як капіталїзм штовхає самих реакційних робітників і їх лїдерів на острі революційні виступи: там проти страйкерів виступили всї наймити й аґенти капіталу, армія, попи, ґазети, суди, поліція, адвокати, урядовцї, студенти й дрібна шовіністична патріотична наволоч всїх сортів.

Невтральність і політика.

В соціялїстичній лїтературі вже від давна ведеть ся полеміка з приводу ролї кооперативів в підготовці сучасного господарства до майбутнього соціялїстичного порядку. В Бельгії кооперація знаходилась, чи не найбільше як де-инде, під впливом робітничої партії, але розуміє ся сей вплив, не вважаючи на його користь, все-ж був далекий від того, щоб прояснити клясову свідомість робітників, які в Бельгії чи не більше пригнїчені, нїж колись у царській Росії.

Під час революції 1905 р. в Росії велась дуже жвава полеміка з приводу так званої політичної невтральности кооперацій й професійних спілок. То були "есери" й лївиця С. Д., що обстоювали неможливість для сих рухів придержуватись невтральности. Частина тих, що колись були за їх невтральність, нинї самі закинули сю думку. Праві с. р. й меншевики тепер вже не говорять про неї, та й не можуть говорити, бо виявилось, що всї їхні симпатії були за політичну прихильність кооператорів до.... контрреволюції.

Справдї сучасні капіталїстичні відносини роблять цїлком неможливою невтральність кооперативних і професійних орґанїзацій. Вони мусять бути прихильними до буржуазії або до пролетаріяту, чи до революції або контрреволюції. Мусять вони стати або на боцї совітів, або на сторонї Петлюри, Пілсудського й Денікіна.

Всїлякі соціял-зрадницькі писаня есерів та меншевиків про переслїдуване большевиками сих невтральних "народних" діячів є нїчо инше як галас злодія, впійманого на горячому вчинкові. Відомо, що серед кооператорів є сила тих же самих есерів, які з усїх своїх сил працювали на користь контрреволюції, та ще й досї працюють. Таким чином всї балачки про невтральність є нїчо инше, як затуманюване голов з метою прислужити ся контрреволюції.

Потім мабуть вже сама дрібно-буржуазна вдача кооператорів так сильно привязувала їх до сучасних капіталїстичних відносин, що вони чеплялись за всяку нагоду вставити в колесо революції стільки палиць, скільки було змоги. Нема нїякого сумнїву, що значна купка тих кооперативних діячів працювала цїлком свідомо на поворот царських порядків під видом денїкінсько-колчаківської "демократії", тодї як друга по своїй тупости не бачила нїчого, крім буржуазної "демократії", до якої вона тягнулась всїма силами своєї міщанської природи.

Ось так на практицї виглядала їхня демократична невтральність.

Реакційна діяльність кооператорів.

Капіталїстичні держави Антанти очевидно добре знали природу тих кооператорів, коли вони устами найгірших ворогів Совітської Росії проголосили про розпочате торговельних зносин з Росією за посередництвом кооперативів. Се був один з ходів світової контрреволюції в її запеклій ненависти й лютій війнї проти російської революції. Дальші події цїлком виясили природу сих буржуазних прагнень капіталїстичних держав, точнїсїнько так, як то анґлїйські комуністи ще раніш передбачали. Всїлякі кооперативні балачки й лицемірні базїканя відразу виявили своє справжнє обличе, як тільки зявила ся для сього нагода. Кооперативна місія з Лондону подалась до Росії робити дослїди кооперативної справи на місцї. Большевики вже досить знали душу сих панків, і тому поставили границї їхній контрреволюційній діяльности й продержали їх під контролею весь час їхнього перебуваня там.

По поворотї з Москви вони опублїкували в самій контрреволюційній анґлїйській ґазетї "Таймс" свій "звіт", повний нападів на совітський уряд і на большевиків. З того звіту виходить, що їх було тримано в чотирох стїнах і до них нїкого не пропускали й вони нїкого не бачили; лише не зрозуміло, яким чином вони потрафили скласти такий "точний", "довгий", "докладний" звіт про внутрішний стан Совітської Републики, коли вони нїкого не бачили і нїгде не були. Але се мало значить для кооперативних "соціялїстів", аби лише зробити своє наймитське дїло, та якось прислужитись контрреволюції, а якими засобами, — про се в війнї кляс не турбують ся, а хапають ся всїх можливостий.

Розуміє ся, се так працюють не якісь партійні діячі, а лише "непартійні" кооператори, які "нї про що не турбують ся, як про інтереси своїх членів". Тільки дивним видаєть ся їхнє підозріле приятельство з "непартійним" 'Таймсом', але про се вони розумно умовчують. Так само вони непартійно протестували на міжна родній кооперативній конференції в Женеві в цвітнї сього року проти большевицького "втручаня" в їхні "непартійні" інтриґи на користь бандитам світової реакції.

Кооператори задоволені.

Чим треба пояснити таку собачу відданість кооператорів інтересам буржуазії й реакціонерів всїх патуйків? Звідки походить їх непереможне бажанє привернути в Росії буржуазію до влади, посадовити на престол якогось Денікіна, та їхнї вовчі витя за "единою, недїлимою Росією"? Або на Українї їхня праця в користь Петлюри?

За поясненем далеко ходити не треба... Досить згадати, що всї керовники кооперації з боку фактичного займають точнїсько таке саме економічне становище, як високо оплачувана дрібна буржуазія на службі капіталу. Директори дістають в дійсности таку-ж саму платню, як і директори в приватних банках і підприємствах. Вони провадять такий самий спосіб житя, як і всїлякі буржуазні аґенти. По своїх нахилах, звичках, по самих обставинах буржуазного ладу, вони пристосувались до нього, зросли ся з ним і кращого їм нїчого не треба. Соціялїзм є для них те саме, що для всїх соціял-патріотів, для парляментарних крикунів і брехунів, — тема до розмови, більше нїчого.

Ясно, що вони не виграють нїчого від революції, тай навпаки, вони стратять свої дрібні привілеї, придбані в буржуазному оточеню. Се-ж якраз через їхню дрібно-буржуазну завзятість у боротьбі проти робітничого руху їх так кохають всїлякі соціял-зрадники в роді Керенського, Гендерсона та Вандервельда. Пригадаймо лише собі їхні виступи за часів демократичної Росії Керенського й кадетської коаліції. Тепер з ними носять ся як з писаною торбою в Анґлії "соціялїсти" типу Гендерсона, вони беруть участь у майських процесіях, вони пробирають ся на соціялїстичні конференції і скрізь, де можна. Сим вони ще раз доказують, що кооперація не може бути справдї невтральною. Вони самі завжди загрузають у якусь політичну гру, то до отвертої контрреволюції, то до патріотичних соціялїстів.

Коли в Росії повстала совітська влада, то кооператори, здавалось би, повинні всїма силами її піддержати, бо се якраз там вони змогли-б розвинути свій орґанїзаційний хист при постачанї населеню продуктів і річий, бо-ж совітська влада зробила кооперативи майже єдиними подїлювими постачальними орґанами в пролетарській державі. Але наші безпартійні кооператори були так закохані в буржуазну демократію, що про се нїчого не хотїли й чути, а вимагали собі повороту приватних банків і торговлї, бо по їх міщанських понятях сї благодійні інституції мусять істнувати вічно. Вони робили опір, там де могли і як могли.

Вони кидали народні гроші на всяке контрреволюційне дїло. Так само й українські кооператори допомагали грошима Петлюрівсько-Тишкевичівській експозитурі в Парижі, ґазетї "Франсе Л'Юкрен", не згадуючи вже про инші пригоди сих безпартійних діячів на полї ворожнечі до робітничої влади.

Тепер повстає питанє, чи мали право большевики понаганяти сих панків з ріжних лондонських банків, де вони позагнїздились з давних часів і живуть собі, нїчого не роблючи. А наші українські кооперативи? Чи не та-ж пригода скоїла ся з ними тут за кордоном? Досї вони ще не пустились на отверті махінації проти селянсько-робітничої влади, але "працюють" і постачають готелям дохід, але вже спроби роблять ся; дехто вже давненько запускає носа й підкопує зусиля українських робітників скинути панське ярмо раз на завжди. Один з тих кооператорів, польський панок, що робив раніш операції з державним військовим майном на фронтї, нинї перебрав ся під прапором української кооперації за кордон і щасливо тут собі спочиває. Та чи один тільки він?

Кооперація повинна помагати населеню, але хай не звязуєть ся в контрреволюційну змову з ворогами соціялїстичної революції!

Gregory.

ЩО ВИРОБЛЯЛИ ПОЛЬСЬКІ ПАНИ НА УКРАЇНЇ.

(З оповіданя очевидця.)

Оден поручник петлюрівської армії, що виїхав з Камінця 24. грудня 1919, а зі Львова в маю 1920, оповідав одному зі співробітників віденського "Укр. Прапора" про те, що виробляла шляхоцька Польща на Українї. Подаємо се оповідане за "Укр. Пр." в скороченю:

На другий день по відходї з Камінця Подільського галицького війська прийшло польське. Зразу поводило ся спокійно. Але невдовзї почало арештувати людий, особливо Галичан і знущати ся над ними. Не минуло се і наддніпрянських Українцїв, які були в союзї з Ляхами. І так увязнили Поляки напр. наддніпрянського команданта жандармерії, побили його страшенно і обдерли до нитки.

...Дня 1. січня вивезли нас (польські власти — інтернованих петлюрівських старшин зі Львова) до Ланьцута на Мазурщинї. Як тільки вїхали ми на мазурську землю, з усїх боків почули нарікання корінного польського населеня, що в Польщі панують пани і ґрафи. "Як би ми тільки знали, як се робить ся, то зараз вирізалиб їх — говорили нам Мазури — в самім Ланьцутї сидить у вязницях 300 наших невинних людий за одно слово правди.

Там скірзь народ готовий до крівавої революції. Ладу нїякого нїгде і в нїчім нема. Хабарі беруть як у давній Росії. Є прямо такси на ріжні заборонені дїла, і то високі такси. Побачивши, що в польській калюжі не збудує Петлюра армії, вернув я собі до Львова. По дорозї бачив, як ночами розкрадали Поляки на зелїзницях вуглє й инше державне майно. І то розкрадали так, що навіть у Росії я такого не бачив.

У Львові брудно і дуже тяжко жити. Се гарне колись місто дусить ся й умирає під польською владою. Майже що дня відбувають ся у Львові голодові демонстрації, бють вікна у польськім маґістратї в ратуші, товпа, навіть польська, говорить, що лучше було жити під українською владою і т. д. Особливо тяжко бідують гноблені Ляхами галицькі Українцї. Поляки дуже переслїдують їх і Жидів. Ненависть велика.

Місцеві Поляки, галицькі, се терористи й правдиві анархісти (!). Вони не слухають нї своєї варшавської влади, нї взагалї жадної влади. Кождий польський жандарм, кождий польський урядовець робить, що хоче і поводить ся, як би він був найвисшим паном. А вже супроти українського народу дозволяють собі на все. І нїхто їх за се не карає. На примір в часї вправ артилерії стріляють острими ґранатами в українські спокійні села, де убивають укрїнських дїтий і жінок. Так було приміром зі селом Солонкою під Львовом.

Що Поляки роблять се нарочно, видно по тім, що уставляють стійки, які перестерігають тих, що говорять по польськи, щоб не йшли туди, де "пускаєть ся трохи крови Українцям", вони звичайно говорять "Русїнам". (Що се дійсно не припадок, але система польських злочинів, видно з того, що Ляхи таксамо нищать артилерію литовські і білоруські спокійні села. — Прим. ред. "Укр. Пр.")

Польське військо, що колись було добре одягнене за французькі гроші, — тепер паршивеньке й голодне. Воно масово ходить жебрати по хатах. Польські команданти самі розпускають свої відділи для жебранини й рабунку по селах. На гостинцях в білий день можна часто бачити як польські солдати в присутности свого команданта (що навіть не віддертаєть ся) обскакують селянський віз з мукою чи з чимбудь иншим і виграбовують до чиста. А як селянин або селянка протестують, то побивають їх тяжко.

Найгірше тим селянам, що хочуть "доходити свого права". Бо як такий покривджений селянин чи селянка прийде на станицю польської жандармерії, то там не тільки нїякої справедливости не знайде, але ще його самого перешукають і ограбують а звичайно і побють. Словом — про якусь владу говорити годї. Польська влада на українській земли се зорґанїзовані шайки бандитів, які в білий день грабують населенє і ще знущають ся над ним. Кождий повіт і майже кожда місцевість має окрему владу, але то зовсїм окрему, майже "суверенну", яка нїкого не слухає. Хто там править?! В однім повітї якийсь таємний польський комітет, в другім якась "народова" панянка (там у них все називаєть ся "народове") зі своїми заушниками і т. п.

Та не тільки під оглядом територіяльним нема нїякої єдности між Поляками. Ще гірше дїєть ся між ними під оглядом суспільним: між польською інтелїґенцією й народом повний розвал. Висловом його були події в днях 1. і 3. мая. Польське правительство взивало робітництво, щоби на 1. мая працювало й дохід з працї того дня присвятило польській державі. На се відповіло польське робітництво, щоби інтелїґенція й буржуазія дала примір і на 3. мая (в тім дни польські пани святкують якесь своє свято) працювали та дохід з працї того дня присвятили польській державі. До згоди не прийшло і робітництво святкувало 1. мая без участи польської інтелїґенції, а інтелїґенція святкувала 3. мая без участи народа.

Між польським робітництвом є богато большевицьких орґанїзацій. В самім Львові виходять таємно аж дві польські комуністичні ґазети. Одну з них "Чин" я бачив:

Польща, се умираюча держава. Вона прямо розкладаєть ся і мусїлаб розсипати ся навіть, як би на неї не напирали большевики. Не тільки польський народ, але навіть польська інтелїґенція не має до своєї держави довіря. Всї чують, що вона мусить згинути і тому так крадуть: хочуть забезпечити себе і свої родини на прикрий час розвалу. Старих австрійських гроший (корон) нїхто не давав до "штемпльованя", нїхто не хоче їх добровільно виміновати на польські гроші — хиба мусить, як наприклад Жиди по містах, котрих Поляки вічно боють за щонебудь. І по селах мало є небитих селян. Се викликує таку ненависть, що там як настане розвал, то таки польський нарід вирізуватиме польську інтелїґенцію ще більш безпощадно, чим московський вирізує (?!) свою.

А українському народови то вже таки дійсно прожитку нема під Ляхами. Раз-у-раз зривають ся там неспокої і бунти, а з 15. на 16. цвітня вибух бунт наших Гуцулів. Його Ляхи жорстоко здавили, випалили богато гуцульських хат, розкинених по горах, вивішали богато Гуцулів, навіть жінок і дїтий, а в тих, кого не повісили, виграбували всю худобу й останки хлїба так, що в горах страшний голод. Очевидно Ляхи пляново хочуть винищити український народ голодом і тифом. А що в тюрмах не мають уже місця, то виголоджують по хатах. Цїлі села повимирали під польським гнетом і пусткою стоять. А по гуцульських горах тілько дими стелять ся від палених Ляхами гуцульських осель і блукають по згарищах голодні дїти українських селян, яким Ляхи вивішали батьків та материй.

Во істину — навіть чоловікови, що богато злого бачив на війнї, важко дивити ся на сю безприкладну жорстокість ляцьких опришків, якої не робили навіть опричники Івана Грозного... Та здаєть ся, що тут вони й гріб собі викопають на українській земли.

Одначе покищо копають вони гріб українському народови в Галичинї. Арештують Українцїв без нїяких причин і заморюють голодом в тюрмах. На однім янівськім кладовищі у Львові буде коло 1.000 свіжих могил Українцїв, замордованих Ляхами переважно по тюрмах або в дорозї до тюрми. А по инших містах також безліч. Замучених хоронять без домовини і без евіденції так, що родичі й жінки похоронених нїколи не можуть напевно довідати ся, де вони: чи в якій иншій тюрмі, чи вже на кладовищі: вони ночами шукають на кладовищах трупів своїх чоловіків, бо в день польська сторожа не всюди пускає, а каже оплачувати себе.

Я бачив польські табори для полонених, а в тюрмах певно не лучше. В сих таборах наші люди голі, босі, чорні й худі лежали поголовні хорі в "кімнатах" завіяних снїгом без дверий і вікон, де воробцї вїтали і вилїтали. Ті кістяки подібні до людий конали в горячцї й повільних муках.

...Я не міг довше дивити ся на велику каторгу мук, у яку Ляхи замінили Галичину. Вона зовсїм не уступає Сахалїнови, де царський уряд давав бодай правильний харч своїм вязням і де воші не рухали так чорними лїжниками, як під ляцьким ярмом. А що Ляхи далеко пішли й поза Галичину нести свою "народову" культуру, отож я висмикнув ся через Карпати в чужину. По дорозї зустрічав наших Гуцулів, які покинувши жінок і дїтий, втїкали в світ за очи. Я утїкав ще з одним товаришем. Чехи увязнили нас, бо думали, що ми польські шпіони, або прихильні Полякам "Петлюрівцї". Але як на другий день поговорили з нами, то зараз випустили нас, ще й вибаченя просили за кривду, яку нам зробили. Коли ми більшої кривди не зазнали, відповіли ми й пішли далї, що оставили за собою польське пекло на нашій землї.

ДО ДОМУ.

Чи довго ще на чужинї
Сидїтимем, раби лїниві,
І нудом злости і брехнї
Перевиватимем піснї
Свої бездарні і зрадливі?...

З своєї хати, як смітя,
Народ нас вимів в злу годину
За те, що власнее бутя
Ми віддавали без путя
Не за народ, не за Вкраїну,

А за химери з панських рук!
За панського житя основи,
За панську ласку і канчук
Ми не жалїли слїз і мук,
Ми розлили сторіки крови...

Не боячись ганьби, доган,
Ладу трухлявого лакеї,
Ми продали у вражий стан,
Политий кровю рідний лан
Землї вже вільної своєї.

Народу вільного сини
Стужились знов за ланцюгами,
Благали знову, щоб пани
Не відібрали в нас труни,
В якій гнили — гнили віками...

У кого-ж дозвіл ми взяли?
Кому робили сю прислугу?
В чаду крівавої імли
Ми ошалїли і пішли
Свідомо в рабство і наругу.

Та не вмірав народний дух,
Не вмре і прісно і вовіки,
Народ у бурях не оглух!
Туди-ж, до нього, в творчий рух,
Житя новітнього калїки!

Покиньте тут свої піснї,
Покиньте скарги, злість і жалї,
Що гине панство у вогнї,
І, серцем чисті і ясні,
Приймїть народнїї скрижалї!...

Віденъ, 1. VI. 1920. **П. Стах.**

—o—

ВИДАВНИЦТВО КУЛЬТУРА

Вже вийшла з друку давно пожадана для українських робітників книжка в українській мові під заголовком:

КОРОТКИЙ ВИКЛАД ПОЛЇТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

Написав А. Богданов, переклав на українську мову М. Д.

ЦІНА КНИЖКИ $2.50

Се є одна книжка з найновійших видань в українській мові. Обіймає около 400 сторін друку великого формату. Кождий, хто лише вміє читати по українськи, повинен її сейчас замовити. Замовленя шлїть на адресу:

KULTURA PUBL. CO.
414 EAST 9 ST. — — — — NEW YORK, N. Y.